

ՀԱՅ ԵԿԵՂԵՑԻՆ ԵՎ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ՀԱՅՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆԸ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ԵՐԿՐԻ ՄԵՋ

(Տեսակցություն Ամենայն Հայոց Մայրագույն Պատրիարք և Սրբազնագույն
Կաթողիկոս Նորին Ս. Օծություն Տ. Տ. Գեորգ Զ. Հայրապետի հետ)

«ՀԱՅՐ, ԲԱՑԻ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻՑ, ՉՈՒՆԻ ԱՅԼ ՀԱՅ-
ՐԵՆԻՔ: ՀԱՅՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻՑ ԳՈՒՐՄ ՉՈՒՆԻ ԱՅԼ ՀԱՍՏԱՏՈՒՆ
ԿՈՎԱՆ, ԲԱՅՑ ԵԹԵ ՄԱՅՐ ՀԱՅՐԵՆԻՔԸ, ՀԱՅ ԵԿԵՂԵՑԻՆ ԵՎ ՆՐԱՆ
ԳԼԽԱՎՈՐՈՂ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ՀԱՅՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆԸ, Ս. ԷՋ-
ՄԻԱՄԵՆԻ ՀԱՅՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ԱԹՈՌՈՎ:»

ԳԵՈՐԳ Զ. ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ

մենայն Հայոց ազգրնորի Հայ-
րապետի՝ Նորին Ս. Օծություն Տ.
Տ. Գեորգ Զ. Վեհափառ Կաթողի-
կոսի այս պատգամը եղած է և
պիտի շարունակե միշտ ըլլալ ճշգրիտ ուղե-
ցույցը Սփյուռքի հայության:

Արդարև, երկրագնդի վրա հողմացրիվ
ապրող բոլոր հայերը, ինչպես անցյալին,
նույնպես և այսօր, իրենց աչքերը մշտար-
ժարժ հույսով են սեեռած դեպի իրենց Սըր-
բություն Սրբոցը հանդիսացող Մայր Հայ-
րենիքը, Հայաստանյայց Առաքելական Եկե-
ղեցին և անոր աննկուն պաշտպան Ամենայն
Հայոց Հայրապետությունն ի Ս. էջմիածին:

Այս իրողության մեջ պետք է փնտրել
պատճառն այն անսահման շահագրգռու-
թյան և հետաքրքրության, որ շեշտված կեր-
պով կարտահայտվի Սփյուռքի մեջ տակա-
վին պանդուխտ ապրող հայության կողմի,
Մայր Հայրենիքի՝ Սովետական Հայաստանի
ծոցին մեջ գոյատևող և գործող Հայ Եկեղե-
ցիին և Ամենայն Հայոց էջմիածնանիստ
Հայրապետության իրական կացությունն
իմանալու կապակցությամբ:

Որպես արտասահմանեն նոր հայրենա-
դարձ, ուստի և մոտեն ծանոթ Սփյուռքի հա-
յության կողմի արտահայտված այդ բուռն
շահագրգռության և հետաքրքրության, դեկ-
տեմբերի 13-ին, ժամը 2-ին ներկայացա

Ամենայն Հայոց Հովվապետ, Կրոնապետ և
Ազգապետ Գեորգ Զ. Վեհափառ Կաթողիկո-
սին և խնդրեցի, որպեսզի Նորին Վեհափա-
ռությունը բարեհաճի ունեկնորություն մը
շնորհել ինձի, ինչպես նման շնորհի արժա-
նացած էի ասկի առաջ, ուրիշ առիթներով:

Պատմական Վեհարանը, այդ պահուն
ողողված լայնարաց պատուհաններեն ներս
թափանցող արևի ճառագայթներով, առավել
ևս պայծառագեղ էր դարձած Ամենայն Հա-
յոց մշտարթուն Կրոնապետի և քաջակորով
Ազգապետի շնորհափառ դեմքեն արտածո-
րող հոգևոր լույսով:

Ծերունազարդ Հայրապետը, սիրալիր,
արտոնելի հետո, որ Ս. Աջը համբուրեմ և
տեղ գրավեմ բազմաթիվ գրքերով ծանրա-
բեռն իր աշխատասեղանին առջև, առանց
ակնոց գործածելու, մի քանի վայրկյանի
մեջ կարդաց իմ կողմես ներկայացված գրա-
վոր հարցարանը և, առույգ ու ժպտուն, ին-
ձի վերադարձնելով զայն, ըսավ:

— Վերջերս արտասահմանից ևս նման
հարցումներ եղել են: Ուրեմն, պատասխա-
նելով քո հարցումներին, բավականություն
տված կլինեմ այն բոլոր մարդկանց, որոնք
հետաքրքրվում են այդ հարցերով:

Միջանկյալ, անհրաժեշտ կհամարեմ այս-
տեղ նշել այն, թե հարցումներուս պատաս-
խաները բառ առ բառ թելադրած է ինքր՝
Վեհափառ Կաթողիկոսը և ես գրի եմ առած

զանոնք հավատարմաբար, որպեսզի արտասահմանի հայ ընթերցողը անոնց մեջ զգա և լսե իր ազգընտիր Հայրապետի, Կրոնապետի և Ազգապետի գերազնիվ հոգիին հարազատ թրթիռը և անոնց բովանդակած ճշմարտություններով զրահված, պաշտպանվի աջեն ու ձախեն, ներսեն ու դուրսեն գալիք օտարոտի և ալլասերիչ քարոզություններու դեմ:

ԱՌԱՋԻՆ ՀԱՐՑՈՒՄ.— Արտասահմանի մեջ, մասնավորաբար Արևմտյան Եվրոպայի և ամերիկյան երկիրներու մեջ կապրին օտար դաստիարակություն ստացած բազմաթիվ հայ երիտասարդներ, որոնք հստակ դադափար չունին Հայ Առաքելական Եկեղեցիի կառուցվածքի մասին: Ոչ միայն անոնց, այլ նաև համայն հայ ժողովուրդի համար հույժ օգտակար պիտի ըլլար լսել, թե իրենց Վեհափառ Հայրապետը ի՞նչ ձևով կրնորոշե Հայոց Եկեղեցիի կառուցվածքը:

ՊԱՏԱՍԽԱՆ.— Հայոց Առաքելական Ս. Եկեղեցին քրիստոնեական հնագույն եկեղեցիներից մեկն է և հայտնի իր առաքելական ծագմամբ: Հայաստանը աշխարհում առաջինը եղավ, ուր թագավորը, նախարարները, բանակն ու ժողովուրդը ազդովին և պետականորեն քրիստոնեության հարեցան և քրիստոնեությունը երկրի պաշտոնական կրոնը հռչակվեցավ:

Տիեզերական Քրիստոնեական Եկեղեցու պատմության մեջ, այս՝ աչքի զարնող արժեքավոր երևույթ է: Սակայն ավելի նշանակալից և արժեքավոր է այն երևույթը, որ Հայ Եկեղեցին միակն է, որ հավատարմությամբ և ճշտությամբ պահպանել է Տիեզերական Եկեղեցու պատկերը: Հայ Եկեղեցին նույնությամբ պահել է Տիեզերական Եկեղեցու դավանանքը, որ է Տիեզերական Եկեղեցու գոյության շրջանի առաջին երեք տիեզերական ժողովների դավանանքը: Հայոց Եկեղեցին որոշում ունի աստվածային հայտնության այս ավանդի վերա որևէ հավելում չընդունել, որպեսզի նախնական տիեզերական դավանանքը չալլայվի: Հայոց Եկեղեցին համարում է ճշմարիտ և պարտադիր բոլոր քրիստոնեական եկեղեցիների համար միայն Տիեզերական Եկեղեցու որոշումները, որոնց մասնակցել են բոլոր քրիստոնյա եկեղեցիները և որոշումները աստվածային ներշնչման բնույթ ունեն:

Տիեզերական Եկեղեցու շրջանի վերջանում է 451 թվականով, երբ Եկեղեցիները բաժանվում են և տիեզերականությունը լուծվում է, մինչդեռ Հայոց Եկեղեցին աճել է և շարունակում է պահել նաև Տիեզերական Եկեղեցու սովորություններն ու ավանդները,

ինչպես նաև նորա դեմոկրատիկ վարչաձևը՝ ընտրական և ժողովական սկզբունքներն ու բոլոր տեսակի ժողովներում աշխարհիկ տարրի մասնակցությունը:

Վերոհիշյալ տեսակետներով, Հայոց Եկեղեցին հանդիսանում է Տիեզերական Եկեղեցու միակ փոքրիկ նմուշը: Նա իր այս հատկություններով յուրատեսակ մի ծաղիկ է՝ գոյություն ունեցող քրիստոնեական եկեղեցիների ծաղկեփնջի մեջ, որ հավատի և քրիստոնեական-բարոյական վսեմ գաղափարների համար իր վարած պայքարով և թափած արյամբ մարտիրոսացած ու սրբացած է և պատվով ապրել, ապրում է և իրավունք ունի ապրելու և բարոյական պահանջ հայտարարելու մյուս քրիստոնեական եկեղեցիներին, որպեսզի իրեն հովանավորեն ու անարդար և միտումնավոր ձգտումների դեմ պաշտպանեն:

Հայ Եկեղեցին, բոլոր մյուս եկեղեցիների և կրոնների հանդեպ, ունի համբերատար ու ներողամիտ վերաբերմունք, իր ծագման օրից ինքնուրույն, անկախ և վեհերալ է, այդպես էլ ճանաչում է մյուս եկեղեցիներին: Միանգամայն հեռի է և հակառակ եկեղեցիների միաձուլման գաղափարին, սակայն միշտ պատրաստ համագործակցության մյուս եկեղեցիների հետ՝ բարոյական գաղափարների և ձեռնարկների հողի վերա:

Հայաստանյայց Առաքելական Ս. Եկեղեցին մի Գլուխ ունի, որ է Հիսուս Քրիստոս, և կառավարվում է մի Պետով, որ է Ս. Էմիանի Ամենայն Հայոց Հայրապետը՝ հանուր հայությունից ընտրված Ազգային-Եկեղեցական Ժողովով: Ազգային-Եկեղեցական Ժողովը իր նախագահով, որ է Ամենայն Հայոց Հայրապետը, հանդիսանում է Հայաստանյայց Եկեղեցու միակ օրենսդիր մարմինը:

Հայոց Եկեղեցին միասնական է եղել ի սկզբանե՝ Ս. Գրիգոր Լուսավորչից սկսած ցայսօր, որ պահպանվել է Հայ Եկեղեցու հոգևորական շեշտված խոշոր գեմքերի և հանուր հայ ժողովրդի կամքով ու ջանքերով, և այսօր էլ պահպանվում է ու կպահպանվի Հայ Եկեղեցու եպիսկոպոսական դասի և պայքարող նույն հայ ժողովրդի կամքով: Հայ Եկեղեցին միասնական է իր Պետով, իր դավանանքով, դեմոկրատիկ վարչաձևով և իր ծեսերով ու արարողություններով:

Հայ Եկեղեցին կառավարվում է Եկեղեցական Սահմանադրությամբ, որի տարրերը դրերի ընթացքում մշակված են ազգային-եկեղեցական ժողովների որոշումներով: Նորա ամփոփումը ընդունված է 1945 թվականի Ազգային-Եկեղեցական Ժողովով, իսկ ամբողջական ամփոփումը այժմ կազմ ու

պատրաստ է և ակնկալվում է կրթերից զերծ պատեհ ու խաղաղ ժամանակի, որպեսզի ենթարկվի բոլոր հայ մարմինների, հաստատությունների և անհատ հայազեանների վերանայման և ապա լրացվի, փոփոխության ենթարկվի և վերջնականապես՝ խմբագրվի ու Ազգային-Եկեղեցական ժողովի հավանությունը ստանալուց հետո, Ամենայն Հայոց Հայրապետի կողմից հայտարարվի ու գործադրության դրվի:

Հայ Եկեղեցին, թե՛ Սփյուռքում և թե՛ բնաշխարհում, թեմերի է բաժանված, որոնք կառավարվում են առաջնորդներով, համաձայն հայրապետահաստատ կանոնադրության, որ խմբագրված է Հայ Եկեղեցու Սահմանադրության սկզբունքների հիմամբ, նկատի առնելով նաև տեղական որոշ պայմաններ:

ԵՐԿՐՈՐԴ ՀԱՐՑՈՒՄ.—Քեհափա՛ն Հայր, Սփյուռքի հայությունը չափազանց երախտապարտ պիտի ըլլա, եթե Ձերդ Վեհափառությունը բարեհաճի ներկայացնել այնպես, ինչպես որ է Հայ Եկեղեցին և անոր սպասավորներուն վիճակը՝ Սովետական Երկրի մեջ: Ըսել կուզեմ՝ իրավունքներու լիիրավ ազատություն գոյություն ունի, թե ոչ: Եկեղեցին կօգտվի՞ արդյոք կրոնական ծիսակատարություններու կատարման լրիվ իրավունքներն: Եկեղեցին իրավունք ունի՞ հողային, կալվածային և այլ սեփականություն ունենալ, թե ոչ: Եկեղեցական մամուլ գոյություն ունի՞: Կրոնի սպասավորները կօգտվի՞ն արդյոք քաղաքացիական (ընտրական և այլ) իրավունքներն:

ՊԱՏԱՍԽԱՆ.—Սովետական Միության մեջ, պետական օրենքով Եկեղեցին և Պատուխոնը բաժանված են և Պատուխոնը իրավատեր չէ խառնվելու Եկեղեցու ներքին գործերին և չի խառնվում:

Հայ Եկեղեցին ո՛չ միայն ազատ և լիիրավ է ամենատեսակ կրոնական ծիսակատարություններ կատարելու, այլև ազատ է հսկողությունից՝ ազգային-կրոնական քարոզներ տալու:

Էջմիածինը, որպես Հայ Եկեղեցու պլանավորող հաստատություն, իրավատեր է թերթ ունենալու և ինչպես հայտնի է, 1944 թվականից սկսած հրատարակվում է «Էջմիածին» ամսագիրը, մոտավորապես նախկին «Արարատ» ամսագրի ծրագրով:

Ամենայն Հայոց Հայրապետությունը ունի նաև բարձրագույն Հոգևոր Ճեմարան, ժամանակակից պահանջների համապատասխան կուսակրոն և աշխարհիկ հոգևորականություն պատրաստելու նպատակով, և արտոնված է նաև ունենալու տպարան՝ կրոնական և եկե-

ղեցական գրքերի հրատարակության համար:

Պատության ընդհանուր օրենքով խորհրդային իշխանության մեջ մասնավոր սեփականություն ունենալու իրավունք չկա. կարելի է միայն տուն և տնամեք հողաբաժին ունենալ: Այս սկզբունքի համաձայն, հայ կառավարությունը տվել է նաև Գեղարդի վանքին բավականաչափ հող՝ Ս. Էջմիածինի և Հոգևոր Ճեմարանի տնտեսական կարիքները հոգալու համար:

Կրոնի սպասավորները, սկզբում, կարճ ժամանակ ձանաչուրկ էին, սակայն այժմ նորա ձանաչվում են հավասարազոր մյուս քաղաքացիներին և հավասարապես վաշխվում են քաղաքացիական բոլոր իրավունքները:

ԵՐԿՐՈՐԴ ՀԱՐՑՈՒՄ.—Արտասահմանի մեջ մեծ հետաքրքրություն կա իմանալու, թե Սովետական Երկրի մեջ Հայ Եկեղեցին ի՞նչ ձևով կպատրաստե իր եկեղեցական սպասավորները և ի՞նչ է Հոգևոր Ճեմարանի գործի դրվածքը:

ՊԱՏԱՍԽԱՆ.—Հատուկ գրությամբ, Ամենայն Հայոց Հայրապետության, ի շարս այլ իրավունքների, տրված է նաև իրավունք բարձրագույն հոգևոր դպրոց ունենալու, որ 1945 թվականից բացվել է և ցարդ գործում է: Նա ունի երեք սեմինարական կուրս և լսարան, հատկապես քահանաներ և կուսակրոն հոգևորականներ պատրաստելու համար: Այսօր ունենք Հոգևոր Ճեմարանն ավարտած 11 կուսակրոն սարկավազ և հինգ քահանայացու, որոնք այժմ վանքումն են և, մի տարի անհրաժեշտ լրացուցիչ պատրաստություն ստանալուց հետո, կձեռնադրվեն և կուղարկվեն կարևոր վայրեր՝ քահանայագործելու համար:

ՉՈՐՐՈՐԴ ՀԱՐՑՈՒՄ.—Սփյուռքահայ հավատացյալ ժողովուրդը անսահմանորեն պիտի ուրախանար Ձերդ Վեհափառության օրհնածիր բերանեն իմանալով, թե ի՞նչ վիճակի մեջ է Հայ Եկեղեցին և եկեղեցական սպասավորներու նյութական ապահովվածությունը, ինչպես նաև այն, թե Էջմիածինը ունի՞ իրավունքներ և արտոնություններ ֆինանսական գործարքներ կատարելու, ինչպես Սովետական Միության ներսը, նույնպես և արտասահմանի հետ:

ՊԱՏԱՍԽԱՆ.—Եկեղեցական սպասավորներից քահանայությունը ապրում է Հայոց Եկեղեցում ընդունված հին ձևով, այն է՝ օրինակատարություններից և այլ աղբյուրներից ստացած ժողովրդի կամավոր տուրքերով և նվերներով, և ապրում է նյութականապես

ապահով վիճակի մեջ: Կուսակրոնությունը ապրում է Ս. Էջմիածնում և վարում է թեմերում՝ վարչական, իսկ վանքում՝ ինչպես վարչական, նույնպես նաև տնտեսական պաշտոններ: Նորս պահպանության աղբյուրներն են՝ թեմական եկամուտները, մոմավաճառությունն ու կամավոր նվերները և Դեղարդի վանքից ստացված տնտեսական եկամուտը:

1945 թվականից Էջմիածինը բացարձակ իրավունք ունի Ֆինանսական գործարքներ կատարելու ինչպես միութենական երկրներին, նույնպես նաև արտասահմանի հետ: Նրան տրված է հատուկ իրավունք օտարերկրյա վալյուտա ստանալու և արտահանելու՝ վանքի և Հոգևոր Ճեմարանի կարիքների համար ապրանքներ ստանալու նպատակով, և հատուկ հաշիվ ունենալ Պետական բանկում:

ՀԻՆԳԵՐՈՐԴԻ ՀԱՐՅՈՒՄ.— Ներկայիս ի՞նչ է Հայաստանի եկեղեցիներու և վանքերու վերանորոգման և պահպանման գործի վիճակը:

ՊԱՏԱՍԽԱՆ.— Թե՛ եկեղեցիների և թե՛ վանքերի շենքերը, մանավանդ պատմական և ճարտարապետական արժեք ունեցողները, որպես հուշարձաններ, վերանորոգվում և պահպանվում են ամենայն խնամքով:

Եկեղեցիների վերանորոգման դեպքերում, Կառավարությունը ընդառաջում է և օժանդակում, ինչպես մասնագետներ, նույնպես և շինանյութեր տրամադրելով եկեղեցական հոգաբարձությանց: Ինչ վերաբերում է պատմական հուշարձաններին՝ նոքա գտնվում են Կառավարության կից Ճարտարապետական հուշարձանների պահպանության կոմիտեի վերահսկողության ներքո և խնամքով պահվում ու վերանորոգվում են Կառավարության հաշվով:

Հարցումներու թիվը սպառած և անոնյ պատասխանները լիովի ստացած բլլալով, երախտագիտությամբ կրկին անգամ համբուրեցի ամենօրհնյալ Հայրապետի Ս. Աջր և հրաժեշտ առի:

Մայր Տաճարի ընդարձակ բակին մեջ, ինչպես ամեն կիրակի, այսօր ալ, ուխտավորներու հոծ բազմություն մը ուրախ-զվարթ պար էր բռնած, մինչ շնորհալի սարկավաղ մը, հանդիպակաց վանքապատկան շենքի բաց պատուհանին առջև կանգնած, քաղցրաձայն կերգեր:

«Թագաւո՛ր երկնաւօր, զեկեղեցի քո անշարժ պահեա՛, և զերկրպագոս անուանդ քով պահեա՛ ի խաղաղութեան»:

ՄԱՐՏԻՐՈՍ ՏԵՐ-ՍՏԵՓԱՆՅԱՆ

